

FRITHJOF II

FRITHJOF'S VENNER

Høstens medlemsnummer
nr. 2/2010

MEDLEMSBLAD FOR
FRITHJOF S VENNER

Redaksjonen:
Fredrik Lange-
Nielsen
Vigdis Mette Amlie
Brit Lehne

Bladets adresse
Frithjofs Venner Post-
boks 134 Sentrum
3251 Larvik

Bankgiro.
2510 14 79032

Venneforeningen:
Leder
Linda Augland,
Sletteveien 3b,
3292 Larvik

Web- adresse
www.frithjof.no

Sats/layout,
trykking
Print Konsult,
Boks 80
3162 Andebu

Takk til alle bidragsy-
tere. Ideer til stoff og
bilder er velkommen

Forsidebilde:
Det nye
trebåtmiljøet
i skottebrygga

Jubileumsboka «Losskøyta Frithjof - 100 år med Losing og Lystseilas»

Vil du glede en båtentusiast, henvend
deg til:

Krohn Johansen Forlag
Treschowsgt. 3A
3256 Larvik - Tlf. 33 11 18 04

Pris: kr. 100,-
*Ekspedisjonsgebyr
og porto kommer i tillegg.*

Innhold

Lederens hjørne	4
Stiftelsens formann har ordet	6
Kystkultur dager i Langesund	8
Seilsesongen 2010	9
Generalforsamling 2011	10
Seiling for unge	11
Svenner fyr for folket	12
Tur til trebåtfestivalen i Risør	14
Storslått havnefestival i Kragerø	16
Kustkultur i SKottebrygga	18
Straaholmen, skuta som fikk sin historie tilbake	21
Frithjof medlemsfest 8. november	25
Jaktene, Skottebrygga og Jensenfamilien	28
Gjensyn med stoff fra tidligere blader	36
Organisasjonsmodellen	39

92 45 19 82
www.losnegard.com

Lederens hjørne

Kjære alle Frithjofvenner!

Så var høsten her igjen. I helgen har gutta satt opp stativet på Frithjof, og hun skal dekkes over på tirsdag. Det er alltid med et visst vemod at seilene tas ned, og båten dekkes over. Eneste trøsten er at for hver dag som går, er vi en dag nærmere våren. Men noen liker jo stearinlys og mørke kvelder. Kanskje det er en mening med disse kveldene; at vi skal sitte inne foran peisen og glede oss over sommeren som har vært. Ta frem bildene, i år har vi til og med film fra en meget humpete og våt Risørtur, og mimre om en sesong som har gått. Kanskje med en god juleøl til.

Selv om vi ikke er så mange å dele oppgavene på som for noen år siden, er jeg meget imponert over hva vi får til. Den største utfordringen fremover er å skaffe en regelmessig inntekt i tillegg til penger til en større reparasjon av båten. Det er planlagt å skifte noe hud og reimer (både bytte og et-

terskrues) - der noen er fra båten ble bygd! Da må sannsynligvis innredningen ut og alt det fører med seg. Dessuten er denne snart klar for et nytt strøk maling.

Stiftelsen jobber kontinuerlig med saken. Dessverre gir ikke statsbudsjettet for 2011 positive signaler om mer penger til kystkultur. Der ble det ikke bevilget ei krone mer enn i 2010.

Gledelig er det at det er stadig flere som støtter Frithjof med grasrotandelen sin. Får vi mange nok med, kan dette bli en god og regelmessig inntekt for båten.

Det har vært en grei sesong for båten. Med kreplassen i Skotta er det ikke alltid nødvendig å komme seg på fjorden for å få vist frem båten selv om det selvfølgelig er det beste. Det er viktig at folk kan se og interessere seg for båten slik at det stadig verves mye medlemmer til Frithjof. Slik kan vi spre kunnskap om kystkultur og om båtens historie og sørge for at den ikke blir glemt for ettertiden. Det er jo dette vi job-

ber for; å holde henne flytende og i brukbar stand, slik hun var den gang hun og losene hennes hadde blåmyra som arbeidsplass. Et arbeid som er helt utenkelig for oss i dag. I regn, snø, storm og stille. Uten motor kanskje med alt tauverk om bord frosset til det ugjenkjennelige og speilblankt dekk. Skulle like å se min hengslete 12- åring (midlertidig ute av drift) seile Frithjof alene...

Vi har skiftet dugnadsdag til tirsdag, håper å se noen av dere på båten i løpet av vinteren. Fredrik har ribbet ut alt av piggen for å sette

opp fire nye køyer. Båten er ryddet tom for sesongen, det er støvsugd og vasket og det skal males endel om bord.

Så møt opp, dugnad på Frithjof er alltid veldig hyggelig!

God jul og god vinter til alle Frithjofvenner og tusen takk til alle dere fantastiske menneskene som stiller opp for båten vår!

Hilsen Linda

Ken Aarsten Transport AS Kranbil

Utleie/salg av lagercontainere
Transport/kranbiler
Tlf. 41 60 70 80
www.derdubor.noken_aarsten

RørleggerSenteret

Kirkestredet 1, (Skottebrygga) 3263 Larvik

Tlf. 33 18 43 15 – 33 18 49 34

Mob. 980 11 455 / 913 96 341 – Faks 33 18 20 59 –

www.rorleggersenteret.no

Vi utfører alt av rørleggerarbeid for bolig og industri – Butikk med stor utstilling

PORSGRUND

Fossbad

MILJØFYRTÅRN bedrift

Kjære Frithjof venner!

Frithjof II inn i sin 115. sesong

Tross en uheldig start på sesongen med utskifting av girkasse i juni og derav flere uker uvirksom, klarte iherdige sjeler fra Frithjofs Venner å gjennomføre mange gode seileropplevelser for medlemmene og øvrige interesserte denne sesongen også. (Turene er omtalt i dette magasinet)

For sesongen 2010 vil Stiftelsen her benytte anledningen til å rette en stor takk til:

- De aktive medlemmene i Frithjofs Venner for en iherdig dugnadsinnsats og omsorgsfull pleie av båten.
- Larvik kommune for kontantbidrag til reparasjon av båten.
- Jotun AS for sjenerøst bidrag med olje og malingsprodukter.
- Larvik Havn som stiller opp med kai-plass i Skottebrygga og dekker slippkostnader.
- Larvikbanken som stilte opp med kontantbidrag og finansiell løsning til fortsatt drift.
- Kystlaget Fredriksvern som stilte opp med en finansiell løsning til fortsatt drift.
- UNI stiftelsen som har gitt tilsagn til bidrag til ny mast.
- Treschow Fritzøe AS som har stilt ny mast på rot til disposisjon.
- Christiania Seilskuteklubb for ny fokk til 2011 sesongen
- De passive medlemmene som bidrar med medlemsavgift og frivillige kontantbidrag.

Første sesong uten passasjersertifikat og passasjerinntekter, og med store reparasjoner (girkasse) ble en stor utfordring for Stiftelsen og Venneforeningen på flere måter denne sesongen.

Vi er derfor særdeles glade for at så mange viser omsorg for denne historiske losskøyta som sårt trenger finansielle bidrag for å kunne opprettholde ett forutsigbart vedlikehold og driftsprogram.

Et godt samarbeid med de aktive medlemmer, vår bankforbindelse og våre sponsorer har sørget for at vi har kommet oss gjennom denne sesongen finansielt ved dugnadsinnsats, låneopptak og frivillige bidrag.

Vi har med andre ord kjøpt oss tid og skjøvet den finansielle utfordringen foran oss i

sterk tro på å kunne få løst den ubehagelige økonomiske situasjon før vi starter på neste sesong.

Styret vil også benytte anledningen til å gratulere vår første kvinnelige skipper på Frithjof II, Linda Nilsen Augland, med skippertittelen og god presseomtale, hvilket er god PR for båten.

Det er godt å registrere at båten går inn i vinterdvalen med omsorgsfull pleie av de

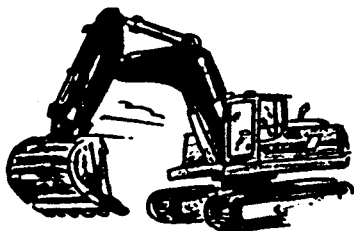
aktive medlemmene i Frithjofs Venner som viser seg å være sitt ansvar bevist.

Stiftelsens styre takker for 2010 sesongen og sender dere alle de beste ønsker for en riktig god jul og en god ny seilsesong.

*En seilerhilsen fra Einar A. Andersen
På vegne av styret i Stiftelsen Losskøyta
Frithjof II.*

ADVOKATFIRMAET
BREKKE & Co.
DA

Telefon 33 18 52 00
Torvet 11, 3256 LARVIK

Gjelder det:

- **Gravearbeider**
- **Sprengning**
- **Planering**
- **Masseflytting**

Ring 33 12 52 77

INGENIØR OG ENTREPRENØRFORR.

H.&K. SANDNES AS

HEGDAL, 3261 LARVIK

Kystkulturuka i Langesund

I seilingsplanen for 2010 annonserte vi med en tur til Kystkulturuka i Langesund helga 10.-12. september. Dette var et arrangement vi ikke tidligere hadde deltatt i selv om det foregikk i vårt "nære nabolag".

Både Frithjof II og Jærbuen med mannskap hadde helga før deltatt under museumsdagen i Porsgrunn. Det passet godt å kunne legge igjen skøytene i Langesund ei ukes tid. Denne lørdagen flyttet Erling, Linda, Alfred, Sander, Vigdis inn i Frithjof og James Ronald og Bjørn Terje inn i Jærbuen. Kystkulturuka i Langesund ble dette året arrangert for 7. gang med et rikholdig program fordelt over 4 dager. Hver dag var det ulike aktiviteter for barn og voksne. Nevnes

kan tur til Bjørkøya med guide, kåseri om "fra Tordenskjold til Grenland Group" og foredrag om prosjektet "Fredriksværn" i Stavern. Det var sjørøverhistorier for barn, fiskeskole, koggregatta med premieutdeling, muligheter for å ta "Roknappen" og prisutdeling for "Årets båt". I tillegg var det musikk og marked. Avslutningsdagen, søndag, var viet Langøya hvor marinbiologer ville fortelle om livet i havet rundt Langøya og "Pråm og Sild" skulle ha konsert. Det var også prisutdeling for fotokonkurransen om R/S Langesund. Samtidig ble kystkulturprisen delt ut, og tildelt klasse 4a ved Langesund barneskole. Et stort program som vi denne gangen tok litt lite del

Seilingssesongen 2010 for losskøyta Frithjof II

Vårpuss

Frithjof lå på Kanalkaia i Larvik fra 26. mars til 23. april, for å få det vanlige stellet.

Seilkurs

Som så mange ganger før, begynte vi sesongen med seilkurs. Dette er ikke bare et reint seilkurs, men også et båtkjennskapskurs. Seilingen er selvsagt rettet inn mot gaffelriggen, og de tingene som er spesielt ved denne. Vi hadde satt opp fem kvelder til dette, men på grunn av girhavari måtte de tre siste kveldene gjennomføres som tørrtrening liggende i fortøyningene. Litt synd for deltakerne, men vi fikk trent godt på seilsetting og reving. Det deltok 6 personer på kurset denne våren.

Girhavari

Det viste seg at girkasse var totalhavareert. Vi endte opp med å kjøpe en ny girkasse av samme type som den gamle. Dette kostet oss fire og en halv uke av kremsesongen, så å si hele juni.

Åpne turer

Våre søndagsturer til Svenner er åpne for alle, og gratis. Vi har gjennomført tre slike turer i år. Det er dagsturer der vi seiler ut til Svenner og bruker noen timer i land der ute. Det har vært til sammen 32 personer med på disse turene.

Bestilte turer

Vi har tatt noen bestilte turer som vi har gjort i alle år, med forandringen at turene har vært gratis. Vi har valgt å ikke fornye passasjersertifikatet vårt. Det har blitt for kostbart å holde sertifikatet på grunn av bl.a. krav om sikkerhetskurs for besetningen. Vi har hatt en gruppe kolleger på kveldstur til Svenner, en gruppe unge menn på seiltur i fjorden på utdrikkingslag, og en gruppe litt eldre menn også på utdrikkingslag, denne gangen havfisketur.

Medlemsturer

Vi har vært på pinsetur til Sail Isegran *svar-*
Forts. side 10

i, men vi håper å komme sterkere tilbake et annet år!

Langesundsfjorden Kystlag har omtrent 2% eierskap i R/S Langesund, og det er de som står for vedlikeholdet. Både Jærbuen, Frithjof II, og R/S Langesund er bygd i Knardalstrand i Porsgrunn av samme båtbygger, Thor Jenssen - som tidligere var en av formennene til Colin Archer.

Det var "åpen båt" lørdagen, og flere kom for å ta en titt. Dessverre var det et ganske vått vær, noe som nok la en demper på besøkstallet. En av dem som kom og tok

alle båtene i nærmere øyesyn var Atle Vemmeren, oldebarnet til Thor Jenssen.

Inviterte gjester/ båter bl.a fra Kragerø var også tilstede. Lørdag ettermiddag og kveld ble derfor i stor grad tilbrakt i hyggelig samvær med disse med telemarkingene. Alle trivdes i møtelokalene i den gamle Tollbod fra ca.1730, og båtfolket hadde mye glede av hverandre. Med god seilvind søndag fikk skøytene en luftig tur hjemover.

Vigdis M. Amlie

Generalforsamling for 2011

LOSSKØYTA
Frithjof III

Det innkalles
til generalforsamling
i Frithjofs Venner
torsdag 3. mars 2011
klokken 1800,
i Marys stue på Tollerodden.

Saker som
ønskes behandlet
på Generalforsamlingen,
skal være styret i hende
senest fire uker før
Generalforsamlingen.

Hilsen styret

*Seilingsesongen 2010,
forts. fra s. 9*

i Fredrikstad. Her hadde vi med oss en journalist som skulle skrive om oss i kulturbullettet "Opplev Larvik". Vi har deltatt i Nordisk Seilas, og vi har arrangert "Colin Archer dager" i Larvik sammen med andre lokale krefter. Så har vi vært på Risør Trebåtfestival og den nye Kragerø Havnefestival. Vi har deltatt på familiedag på muséet

i Porsgrunn, og vi avsluttet sesongen med å besøke Langesund Kystlag og deres Kystkulturuke andre uka i september.

Oppsummering

Totalt sett en litt avstumpet sesong på grunn av girhavariet. Vi hadde planlagt deltagelse på flere arrangementer i juni som vi måtte droppe.

*Erling Augland
seilingsan*

Seiling for unge med losskøyta Frithjof II

Vi har i mange år kjørt "Den kulturelle skolesekken" for skolene i Larvik. Alle femteklasser i kommunen har fått en dagstur på Malmøya i kombinasjon med båttur med Frithjof II. Dette er et opplegg kommunen kjører i samarbeid med Oslofjordens Friluftsråd. I år klarte vi ikke å få det til på grunn av arbeidssituasjonen til skipper.

Vi har forhåpninger om å kunne gjennomføre i 2011. Tidligere har vi tjent penger på dette, men det kan vi ikke mer på grunn av at vi har gitt opp passasjersertifikatet. Vi søker midler andre steder til å dekke våre kostnader. Besetning til båten lønnes direkte av Larvik Kommune.

Det seilkurset vi har hver vår er ikke spesielt tilpasset unge, men det er åpent også for unge. I år var halvparten av deltakerne

under 16 år. Vi regner med å gjennomføre seilkurs også i 2011. Det gjøres spesielle markedsføringstiltak i ungdomsskolene.

Vi har deltatt i Nordisk Seilas i 2010, der det var to ungdommer i 14-16 års alder som deltok. Vi satser på deltakelse i Nordisk Seilas også i 2011, og håper vi klarer å få litt flere deltakere.

Vi har nå i høst avtalt seilkurs for Den Norske Turistforening (DNT Ung) i juni 2011. Det blir et helgeopplegg der deltakerne skal overnatte i lavvo på Malmøya. Store deler av lørdagen og søndagen vil gå med til seilkurset. Her håper vi å få 10-15 deltakere.

*For Losskøyta Frithjof II
Erling Augland
seilingsansvarlig*

Årets sesong i tall ser slik ut sammenlignet med de siste tre år.

	2010	2009	2008	2007
Dag / døgnturer for medlemmer	24	17	21	32
Charterturer	0	10	5	10
Seilkurs	5	4	4	4
Åpne turer Svenner	3	2	2	2
Kulturskrinet Larvik Kommune	0	8	0	20
Sponsor / andre ubetalte oppdrag	3	5	2	5
Annen utleie (døgn)	0	0	4	0

Svenner Fyr for folket

Frithjof har kurs i mot Svenner, styrmannen passer sitt ror, skriver Louis Jacoby i Frithjofs Vise. Og slik var det allerede for 114 år siden da Thor Andersen Ula begynte å seile Frithjof ut forbi Svenner for å møte båter som trengte los. Svenner Fyr ble åpnet 22. oktober 1874 22 år før Frithjof startet sin tjeneste. Byggetiden var ca. 2 år, og både fyret og steinhuset er oppført med hjelp av 18 tukthusfanger fra Akershus festning. Fangene hadde akkurat bygget ferdig Torbjørnskjær Fyr.

Svenner er som vi alle vet en av kystens fineste naturperler. Det har også fuglene oppdaget. Store mengder ærfugl, flere kolonier med sildemåke og gråmåke, svartbak og fiskemåke hekker på Svenner i mai - juni. 1935 ble fuglelivet på Svenner fredet ved Kongelig resolusjon. Fredningen omfatter forbud mot jakt og fjerning av fugleegg. Derfor bør besøkende unngå å ferdes i krattskogen og på fjella i perioden fra mai og til midten av juli. Inntil 2003 måtte besøkende dessuten holde seg unna de innbydende om-

rådene rundt fyrvokterboligene. Det kom klart frem av adgang forbudt skiltet som hang på porten midt på gangbrua til fyrområdet.

Kystleden

I 1997 ble imidlertid Svenner fyrstasjon fredet og fyrstasjonen er i dag et kulturminne av nasjonal verdi. I 2003 ble fyrstasjonen avbemannet og automatisert. Gokstad og Fredriksværn kystlag leier nå fyret av Kystverket og holder bygninger og brygger i orden.

Fyret er en del av det nye kystlednettet som bygges ut langs deler av kysten. Dette er et unikt prosjekt som sikrer almenheten adgang til naturperler i fleng langs kysten. Kystled er en fellesbetegnelse for tilretteleggingstiltak for ferdsel med eller uten overnatting langs kysten både til vanns og til lands. Dvs. at kyststier også er inkludert

i begrepet. Kystleden skal primært legge til rette for ikke-motorisert ferdsel. Alle kan ferdes langs kystledene etter reglene i Friluftsløven. Ferdsel skjer på eget ansvar. Overnattingen er rimelig og må normalt forhåndsbestilles. Arbeidet med kystleder er et samarbeidsprosjekt mellom Den Norske Turistforening, Forbundet KYSTEN og Friluftsrådernes Landsforbund.

Hele skoleferien lokker kystlagene med idylliske overnattingstilbud til en rimelig penge i de gamle fyrvokterboligene. Det vakre steinhuset er åpent for gjester med over 20 sengplasser fordelt på fem rom. Hele sommeren er det verter fra Kystlagene til stede. Logg deg inn på www.svenner.info så finner du en fin hjemmeside med de opplysningene du trenger for å sikre deg og venner eller familie noen uforglemmelige sommeropplevelser i 2011.

Gledelig utvikling på Grasrotandel

Til nå i 2010 har Norsk Tipping støttet Frithjof med nesten 3000 kroner.

Se statistikken på hjemmesiden vår. Fortsett å tippe!!

Hilsen Erling

GRASROTANDELEN

Tur til Risør Trebåtfestival 2010

Av Linda Augland

Bjørn H, Erling, Sander, Alfred og meg dro onsdag formiddag. Frisk vind midt imot og friskt mot, det trengtes. Bølgene var store til Sanders store glede, det ble mye hopping og dansing i fall og klatring på gaffelen. Alfred sovnet i vogna som måtte tjores i rekka for at den skulle holde seg på plass. Heldigvis sov han en god time; det er ikke lett å holde en vilter toåring i ro i timevis. Da han våknet, tror jeg han syntes det var nok å sitte i vogna og se over rekka på bølgene som suste forbi. Det ble etter hvert en god kuling utav blåsten men vi kom oss ned i god behold. Bjørn skulle bare være med på nedturen, så han mønstret av i Risør.

På vei inn i havna ropte jeg opp havnevakta på VHF en, sa hvem vi var og spurte hvor de ville ha oss. De svarte: "Frithjof ja, dere skal ligge på deres vanlige plass" Huff tenkte jeg, nå havner vi som båt nr tre utenpå hverandre på tuppen av flytebryggene på Solsiden.

Midt i smørøyet la de oss, med rumpa inn tvers av butikken. Vi kunne vel ikke smilt særlig bredere da.

Torsdagen var det åpning av festivalen, mye folk både på brygga og om bord i Frithjof. På kvelden gikk vi over til Langesund. En av kystlagets medlemmer hadde med seg trekkspill og han dro i gang allsang med hele rekka av kjente sanger fra Taube og Erik Bye med flere; fantastisk stemning og hyggelige mennesker. En kveld jeg sent glemmer og som kan varme langt inn i kalde vinterkvelder.

REGATTA!!

Nervene var i høyspenn før min første regatta som skipper om bord. Heldigvis fikk vi påfyll av mannskap: Jorunn, Brit og Fredrik kom ned fra Larvik for å holde meg i ørene. Vi fikk og hjelp av Espen og Anne fra Risør med flere. Uten Fredrik på fordekket og Jorunn med flere på skjøter og Erling på

Bruk din lokalelektriker

H A F A

E L E K T R O • A S

LARVIK Tlf: 33 13 38 88

stor'n hadde det ikke gått så smertefritt som det gjorde. Vi hadde noen fantastiske timer på sjøen med 8-10 m/s og sol. Det var 16 båter i feltet. Vi ble nr 6 på plassen foran Kathleen til Sanders stor fortvilelse. Han ble nemlig med denne båten fordi han var sikker på at den kom til å slå Frithjof.

Da vi kom inn etter regattaen sto Vigdis og Marit på brygga klare for å bo i forpiggen noen dager.

Lørdag kom med regn, men vi hadde gardert oss med presenning, stygt men praktisk når køya ellers hadde blitt våt. Det klarnet opp utover dagen. Alfred fikk seg til og med et bad i bassenget sitt på dekk, og Hans Petter fikk vist frem sin feminine side da han lånte en av mine kjoler for å pynte seg til besøk på motorbåtbygga. På kvelden satt vi på dekk og hørte på Jan Teigen-konsert.

Hjemreisedag, enda en festival var over. Det er en egen stemning på Trebåtfestivalen i Risør. Det er noe med båtene, forventningene, folkene og utstillingene. Kommer vi til å treffe de vi traff i fjor? Vinner noen vi

kjenner noen priser. For vårt vedkommende ble dette en sannhet i år. Magne Nilsen (min pappa) vant prisen for årets privatrestaurerte motorbåt med sin runabout "Roa" bygget i 1929 av Mathias Nilsen i Randesund nær Kristiansand. Juryen skriver:

Årets vinner er en litt aparte skapning. Den kan minne om en Furuholmen runabout, men er det ikke. Båten har også tidligere vært langt fremme i juryens vurdering, men har sett seg slått av andre. I år var det ingen tvil blant juryens medlemmer. Vinneren er en norskbygget runabout fra 1929. Den er 8 meter og 60 lang, men bare 1,60 bred, bygget av Mathias Nilsen som var toller i Lillesand. Prisen for privatrestaurerte motorbåter går til ROA.

Vi var selvfølgelig veldig stolte av far og av at en båt fra Larvik vinner en så gjev pris.

Tusen takk til alle som var med på tur!

avd Larvik
Din lokale elektriker!

Tlf. 33 13 81 20
www-bravida.no

Storslått Havnefestival i Kragerø

Torsdag 12. august gled Frithjof ut av Skottebrygga utpå ettermiddagen med 5 forventningsfulle deltakere på en ærefull pionerekspedisjon forbi Rakke og Mølen langt inn i nabofylket. Verken Karin Hassum Larsen, Brit Lehne, Svein Flusund, skippern - eller noen andre for den saks skyld - hadde opplevd Kragerø Havnefestival før, ettersom dette var den første.

Vi hadde allerede fått tilsendt en flott Festivalavis med Frithjof II i forgrunnen på et bilde som dekket hele forsiden. Inne i avisen ønsket festivalsjef, Frithjofvenn og næringskonsulent Per Krogsrud publikum velkommen med flott reportasje om Jærbuen. Frithjof var også behørig omtalt og avbildet. Til og med Frithjofs Vise var å finne på trykk med all tre vers – takk til deg, Louis Jacoby.

Vi fikk en behagelig seilas i solgangsbris. Den gylne ildkula sendte sine siste røde stråler inn over oss i det vi gikk inn i Kreppa med blanke kveldsstemninger og nakenbadere i skumringen. Vel fremme i Kragerø var det stjerneklar natt med doggete halv-litrær servert nesten ute i havnebassenget. Neste dag regna det vannrett fra nordøst, men arrangøren var forberedt. Inne på bryggeområdet klorte et partytelt seg fast i kulingkastene. På innsida osa det av morgenidyll med kaffe, juice og frokostbuffet. I bakgrunnen sto en liten franskmann og dro mollstemte parisertoner ut av munns spill og trekks spill om hverandre. Seilforeningen serverte, og kommunen spanderte. Det skulle ikke vært mye koseligere før vi hadde flagga ut for godt!

Da vi hadde kosa oss lenge og vel, brøyt sola igjennom, damene begynte å selge fatøl og det ble sommer i Kragerø med aktiviteter, byturer og underholdning. I løpet av fredagen lørdagen og søndagen fikk vi med oss selsafari, barkebåtspikking, omvisning og foredrag på Skonnerten Svanen, klassisk konsert, koggregatta, mannskor og besøk i Kragerø sjømannsforening med en mengde flotte skute- og marinemalerier. Skippern og Svein sørget i tillegg for sang og musikk om bord, når kveldene seg på og mannskapet forberedte seg på landlov.

Larviksgjestene hevdet seg for øvrig forbausende godt under lørdagens store havnerace. Pråmvrikking er som kjent en lite ubredt idrettsgren i våre hjemlige farvann. Skipperns heftige konkurranseinstinkt medvirket imidlertid til en oppsiktsvekkende bratt læringskurve som endte med finale hit og hederlig omtale. Skulle du ut over vinteren eller våren få øye på en tulling som herjer innbitt med en åre bak på en pram, kan det hende det er skippern som trener til Kragerø Havnefestival.

BYGGMESTER
TOM SKJØNHAUG

PLANLEGGING/TEGNING • NYBYGG
 REHABILITERING

Holmejordv. 21 B, 3267 Larvik
 Tlf: 33 19 73 66 • Mob: 908 56 794
 Email: tskjoenh@online.no

www.faugstad-elektro.no

Faugstad
ELEKTRO

Alt innen elektro i Larvik og omegn.
 Gunstige priser. Kontakt oss for en
 uforpliktende samtale.

Bredochsgt. 1
3256 Larvik
Tlf.: 33 16 38 00
Fax: 33 16 38 01

Kystkultur i Skottebrygga

For to år siden tok Frithjofs Venner initiativ til utvikling av en historisk havn i Skottebrygga i samsvar med vedtatt planer for Larvik by. Larvik havn fulgte opp med å samle en bred ressursgruppe bestående av personer som hadde interesser eller kompetanse knyttet til utvikling av den tradisjonsrike havna.

Grappa utformet følgende beskrivelse av seg selv.

Historisk Havn i Larvik

I Larviks indre havneområde, som er under utvikling, ligger Skottebrygga med historie tilbake til 1700 tallet. Målet er å gi byen en spennende historisk havn i harmoni med omgivelsene og seilende historiske båter. En av Colin Archers lystbåter, Jærbuen fra 1898 og Losskøyta Frithjof II fra 1896, har allerede funnet sine plasser i havna.

Larvik kommune ønsker å utvikle den gamle molohavna til en historisk havn. I området rundt havna finner vi Larviks eldste bymiljø med flere bygninger fra 16 og 17 hundretallet. Kjente bygg i nærområdet er blant andre den majestetiske Herregården, Tollerodden og Larvik kirke.

Larvik havn KF har i samarbeid med Larvik kommune tatt initiativ til å nedsette en bredt sammensatt interessentgruppe, Tema-team Skotta, for å bistå i ideutvikling og kommende planarbeid. Grappa skal utarbeide forslag og gi synspunkter på hvordan havna og områdene rundt bør utvikles og benyttes. Interesserte kan henvende seg til bådhavnsjef Olaf Klunderud i Larvik havn for mer informasjon.

Grappa består av Larvik Havn/Olaf Klunderud, Larvik kommune/Jarl Tore Mehl, Larvikmuseene/Arnfinn Malme, Sjøfartsmuseum/Bjørn Terje Løwer, Vestfold Fylkesmuseum/Torstein Kiil. Stiftelsen Tollerodden/Hilde Borgir, Tolleroddens Venner/Peder Melsom, Stiftelsen Frithjof II/ Einar Andersen, Frithjofs Venner/Fredrik Lange-Nielsen, Båteierne/Lars Amundsen, Naboer/ Egil Andersen, Wikstens båtbyggeri/Ivar Hesselberg. Grappa har avholdt ca 10 møter.

Grappa har samlet seg om tre utviklingsområder

- Gjestehavn
- Området skal preges av maritim kultur og historie
- Historiske og tradisjonelle båter i Skotta

Gjestehavn

Få om noen andre byer har et område så egnet til idyllisk og sjarmerende gjestehavn som Skottebrygga. Tønsberg, Fredrikstad, Risør, Kragerø, Langesund, Stavern, Smøgen og Skagen vil alle havne i 2. rekke. Skottebrygga med Kirkestredet, Sjøfartsmuseet, Archerhuseene, Kirken og Herregaarden vil bli en unik gjestehavn for de mange båtene som vil trekkes mot det nye Larvik. Gjesthavna bør anlegges utenfor gamle Skottebrygga som forbeholdes historiske båter. Det forutsetter imidlertid at Sverdrupmoloen fullføres.

Sverdrupmoloen

Svellet gjør Skotta til en urolig vinterhavn. Prosjektgruppa mener både Skotta og nye indre havns østlige del må skjermes med en fullføring av Sverdrupmoloen. Muligheten for billig fyllmasse blir god når ny motorvei

sprenges gjennom fjellet fra Bommestad til Farriseidet. Larvik havn er allerede i gang med en forprosjektering for å klarlegge behovet, mulighetene og kostnadsramme knyttet til et slikt moloprojekt.

Historisk havnemiljø

Grappa foreslår at Skottebrygga tilbakeføres til tidsepoken fra 1866 da den stor ferdig til Colin Archers død i 1921. Det bør skapes helårsaktivitet i området, og Colin Archer navn og virke bør løftes frem, f. eks ved gjenoppbygning av et tradisjonelt båtbyggeri, der Archers verdenskjente seilskøyter ble bygd. Tradisjonelle pakkhus kunne gjenoppstå, og den gjenfylte bukta på sørsiden av moloen kunne fylles med vann og båter igjen.

Historiske båter

Det historiske båtmiljøet er allerede på vei inn i Skotta. Lavik Havn har ryddet plass for tre store seilfartøyer på molosiden og bygget ny brygge. På sydsiden har 10 mindre båter fått plass. På nordsiden vil det også komme historiske båter, men det må mudres først. Moderne båter i Skotta vil gradvis måtte vike plassene for historiske båter. Allerede nå er vi i ferd med å få et trivlig og variert trebåtmiljø slik forsidebildet viser.

Tlf. 33 47 17 00

Pindslevn. 1B
Boks 1063,
3203 Sandefjord

POP FRISØR
www.popfrisor.no

Fritzøe Brygge

Stavernsveien 1 / 3264 Larvik / Timebestilling: 33 12 14 70

ELFAGAVTALEN
Trenger du elektriker?

Elfagavtalen er kort og godt et løfte om at vi gjør jobben forskriftsmessig til avtalt tid og avtalt pris.

230 Elfagbedrifter over hele landet står bak dette løftet.

Prøv oss!

E. Sommerfelt AS

Telefon: 33 18 30 15

ELFAG - NÅR DU TRENGER ELEKTRIKER

SØNDERSRØD

33 11 80 60

dag-arild.bakken@ngbutikk.net

MURERMESTER
JAN EIDE A/S

Mur - Puss - Flisarbeid

Tlf: 950 68 185 / 33 11 45 38

www.faktorx.no/janeide

Straaholmen – skøyta som fikk sin historie tilbake

Foreningen Larviks Sjøfartsmuseums båter, del 4

Larvik Sjøfartsmuseums fjerde Colin Archerbåt var lenge den største og tørreste. Hun kom til Larvik på landeveien en oktoberdag 1998, og da var det flere år siden hun hadde hatt vann under kjølen. Ikke uvanlig hadde hun dessuten en periode mistet sin historie, og hukommelsestap er alvorlig for en gammel dame. Historien er nå på det nærmeste gjenreist, og resultatet er spennende og til dels sensasjonelt.

De 37 fots eikehud på furuspant ble til på Colin Archers verft i Larvik i 1892, samme år som polarskipet "Fram". Losene Amund Larsen og Edvard Andersen på Stråholmen ville ha en skøyte på 24 fot i kjølen. Navnet ble "Viking", og hun hadde Langesund som losoldermannskap, etter 1900 med nummer 86 i seilet. Hun ble brukt i konkurranseløsing fra det gamle losredet, og akkurat som "Frithjof" så hun skip komme og gå året rundt i allslags vær, i en syklus av hardt arbeid. Hun var en av "Frithjof"s konkurrenter i ytre Oslofjord der det var kamp blant losene om å få skute og inntekter.

I 1912 deltok hun i redningsaksjonen etter at briggen "Gustava" en desembernatt gikk på Tvillingskjærene sørøst for Stråholmen. "Viking", en redningsskøyte og flere båter kom til stedet, som var for utsatt til at noe kunne gjøres. Utpå dagen ble "Gustava" brutt i stykker, og to av mannskapet ble sittende fast på et undervannsskjær over neste natt. Der halvveis stod og halvveis lå styrmannen mens han forsøkte å holde hodet til den etterhvert bevisstløse kapteinen over

vannet. Om morgenen andre dag klarte endelig losene å sette ut en pram som berget de to og fikk dem om bord i skøyta. Bare to av åtte mann om bord overlevde, men kapteinen var ikke blant dem.

I 1916 flyttet den ene losfamilien til Langesund og tok med seg flyttelasset i skøyta. Fra nå av var Langesund hjemmehavn. Akkurat som for "Frithjof" fikk skøyta etter hvert flere eiere. Tidlig i 1920-årene var det slutt på lostjenesten, sannsynligvis fordi losskøyta "Kan-Jif" kom ny til Langesund i 1923. Hva som så skjedde er uvisst, og fem års mørke inntreffer. En sikker kilde sier fiskeskøyte på Tjøme som V 2 TM "Thordis" for Johan Kristensen i 1928-1930, deretter fra tidlig på 30-tallet BD 17 R "Thordis" for M. Johansen på Nærnes.

Fra omkring 1938 blir hun "Edel", kjær fiskeskøyte A 3 B for Ole Konrad Nøkleby på Saraholmen i Bærum. Båten fikk styrehus, stor motor og rekekoker på dekk. Hun var en god sjøbåt, forteller familien, den lå som støpt i havet og var lett å håndtere når den kom i siget. De fisket alt! "Edel" ble brukt til garnfiske og tråling, dessuten noe rusefiske etter ål og torsk. En periode var det fem mann ombord i tillegg til Nøkleby. Ombord til å hjelpe seg hadde han dessuten ofte en av sine døtre, som fra 12-årsalderen var med ut og ble lært opp i næring og båt-liv. Skøyta var del av familiens og øyas liv, med tilleggsoppgaver som legebåt, skyssbåt i bryllup og midlertidig bolig. Dessuten var

Forts. neste side

22 "Viking" i Skagerrak 10. juli 1906.

hun med på å motta kongen i Oslofjorden ved jubel hjemkomsten i mai 1945.

Så fra slutten av 1950-tallet entrer hun den sparsomme, men voksende flåten av fritidsveteranskøyter, av enkelte sleivete kalt "Hønefoss" etter eierens hjemsted, men offisielt "Straaholmen". Hun ble hvitmalt med ketchrigg og grønne seil, og lå i Leangbukta. En av bragdene i denne perioden var at nytt masteemne i nattens mulm ble slept etter en 2CV over Sollihøgda – med rotenden i bakken. Enkel transport av vanskelig gods. En annen var at hun en sesong lå i Middelhavets noe lunere bølger, og ettersom både utreise og hjemreise foregikk på egen kjøll, var tilstanden trolig ikke ille. Dessuten spilte hun redningsskøyte (!) i en tidlig film om redningsselskapet, mens "skipet" var moloen i Krukehavn på Hvaser! Vår tredje båt med filmkarriere!

Som hyppig forbi passerende hadde artikkelforfatteren lenge ukentlig utsikt til damen, nå i Drammen, og fulgte henne derfor inn i en ny tilværelse. Det er en kjent sak at mye kulturhistorie er oppdaget fra togvindue. Den gamle hadde behov for substansiell støtte og arbeid, og etter et mellomspill tok ny eier henne på land for å begynne undersøkelsene, både historisk og finansielt. Begge med forholdsvis magert resultat.

Fem år var nok. Et alternativ var sankthansbålet. Takket være en porsjon flaks og god hjelp fra involverte fikk Foreningen Larvik Sjøfartsmuseum en stor gave (giveren kalte det en "fasong") som måtte hentes på Slemmestad. Da hadde en optimist allerede skrevet "interessert i å selge?" med fullt telefonnummer på krybben. Men hun skulle hjem til Larvik, og hjem kom hun i oktober 1998.

Tanken var og er å beholde henne på land. Erkjennelsen av at skroget er i særdeles dårlig forfatning, mangler innredning og således ville bli en dyr og uinteressant, men vakker seilende replika, spiller med. Vi vil gjerne vise henne frem som et godt eksempel på Colin Archers byggeteknikk, og drømmen er å gjøre det som del av en større presentasjon av båtbyggeren, med bilder, verktøy og gjenstander i tillegg. Skroget kan også betraktes som en skulptur i seg selv.

Nå har hun ført en noe omskiftende tilværelse, og dessverre fått en ekstra skrogsmell i fjorårets snevinter. Men båten er gjennomdokumentert teknisk, og det viser seg at hun er en materialisert sensasjon i utviklingen av Colin Archers skøyter. Jeppe Jul Nielsen har ved nøye sammenlikning av tegninger vist at linjene er påvirket av og utviklet

Forts. neste side

Nevlunghavn

Bakeri & Conditori

Tlf. 33 18 89 00 • www.nevlunghavnbakeri.no

ÅPENT 06–17 (15)

fra lystbåtene, og at spanterisset så å si er identisk med redningsskøyte nr. 1 "Colin Archer" fra året etter. Forskjellen er at redningsskøyta er høyere i fribordet. Dermed er det en ekstra grunn til å bevare "Straaholmen", som en skrogmessig forløper for redningsskøytene.

Hadde det ikke vært for det, er hun meget bevaringsverdig i seg selv. Losskøytene var Colin Archers store utviklingsprosjekt, og han regnet seg først og fremst som losskøytebygger. Av de 50 han bygget er det

bare en håndfull som har overlevd, og kildeverdien er derfor høy. "Straaholmen" er midtveis i forbedringen av losskøytetypen. Kun seks år etter at Archer begynte å bygge bruksbåtene i kravell, er teknikken fullt utviklet. Bare stevnprofilen er ennå litt gammelmodig, med en forholdsvis krapp overgang mellom forstevn og kjøll. Praktisk og pedagogisk ligger derfor alt til rette for at "Straaholmen" kan bli en krumtapp i historisk formidling.

James Ronald Archer

*Takk til våre annonsører
for den gode støtten de gir Frithjofs Venner*

*Vi oppfordrer våre medlemmer
å bruke firmaene som støtter oss.*

Tannlege

HENNING MYHRE AS

MNTF

Kongegt. 31, 3256 Larvik

Tlf. 33 18 23 30

Frithjofs medlemsfest 8. november

I løpet av 2010 har det vært arrangert to medlemsfester! Den første ble annonsert i vårens medlemsblad, og var på Svenner lørdag 8. mai. Fire festdeltagere hygget seg der ute - mulig tidspunktet var feil?

Den andre ble arrangert lørdag 6. november. Denne gangen ble festen kun annonsert på Frithjofs hjemmeside, via e-post og "jungeltelegraf". Dette kan sikkert virke vel internt, og kan nok dessverre også ha ført til at ikke alle medlemmene fikk invitasjon. Det beklager vi!

Med en høstfest ønsket vi at medlemmene rundt Frithjof skulle hygge seg i hverandres selskap, feire avsluttet sommersesong, og sammen lade opp til den neste. Det ble en trivelig fest i god, gammel stil i

Båtforeningens lokale på Karistranda. Denne gangen passet det for 21 å komme, noe festkomiteen så seg svært fornøyd med!

"Nye" sanghefter var trykket opp, erter, kjøtt og flekk smakte godt og amerikansk auksjon ga penger i Frithjofs noe slunkne kasse.

Kveldens høydepunkt var da Even Farmen presenterte oss for festens uventede gjest, Tui. Dere som har lest Evens artikler om losskøyta Garibaldi fra Nevlunghavn, husker kanskje hvem Tui er? Svært kort sagt, er Tui datter til Julie og Erling Tamps, paret som i 1928 startet sin jordomseiling med "Teddy", som skøyta nå het. Da Tui var 7 mnd gammel, overlevde hun og familien et

Even presenterer oss for Tui.

Linda ønsker velkommen til bords. Bjørn M, Erling, Linda James Ronald, Marit, Anne, Liv, Anne T, Morten.

dramatisk forlis utenfor vestkysten av Australia. Nå i godt voksen alder hadde hun mye å fortelle oss.

Les mer om losskøyta Garibaldi fra Nev-lunghavn, og familien Tamps` eventyr-

lige og dramatiske ferd over Atlanterhavet i medlemsbladene for 2008 og 2009.

TAKK til alle for en fin kveld!!

HILDE'S RENHOLD *miljø*
FAGMESSIG RENHOLD

Tlf.: 951 89 120
www.hildesrenhold.no

WERNERS BÅTBU

- MED DET MESTE FOR DE FLESTE

Forbered sommeren...
De gode kjøpene gjør du nå!!!

Gode tilbud på
stoler og
bord!

Gode tilbud på
kjøleskap

Du finner oss i Skiringssalsvei 9, Tempokrysset. Tlf. 33459711

www.warnersbaatbu.no

ANLEGGSGARTNERFIRMA

Titlestad & Spulstad as

TLF.: 33 18 12 20

IdéConsult Interiørløsnings

INTERIØRARKITEKT MIAL/MIAF Bjørn Paulsen

tlf: 48 19 91 02

Larviks fraktemenn

Jaktene, Skottebrygga og Jensenfamilien

Av Øivind G. Jensen

Norge har 83000 km. kystlinje. Dvs. like langt som 2 ganger rundt jorda ved ekvator. Langs denne lange og tynt befolkede kysten har folk i tusenvis av år levd av det havet kunne gi i tillegg til et karrig jordbruk.

De små samfunnene langs kysten var totalt avhengige av forskjellige slags fartøyer og båter for sjøtransport og fiske, og i tidens løp ble det utviklet mange slags båter tilpasset til forskjellige bruksområder.

Skottebrygga i 1920-30 årene. Merk den gamle strandlinja til venstre for "Risbrygga" nærmest fotografen. I dag ville guttene i sjekta befunnet seg på tørt land. Jakta innerst er "Ingrid 3" og den ytterst er "Alpha".

Murstein, takstein og dreneringsrør fra Forente Teglverker i Fredrikstad losses, muligens fra "Perlen" som tilhørte Øivind Jensen på 1920-30 tallet.

Jektene (som ikke må forveksles med "jaktene") var åpne klinkbygde båter av forskjellige størrelse med råseil. Det sies at de ofte ble bygd av samer. Dette var vel ingen skarpseilere, de skulle vel helst ha vinden godt "akta på tvers". Men de måtte være velegnet for tørrfisktrafikken, siden de var praktisk talt enerådende i denne trafikken i hundrevis av år. Båttypen var lite brukt sør for Bergen, her var det mest jakter og skøyter som bruktes. Det var båter med sneiseil, dekk og lasteluger.

Da industrireiseinga tok til for alvor fra midt på 1800-tallet, økte behovet for transport kraftig, og i et veiløst kystland uten jernbaner var løsningen sjøtransport. Det ble derfor etter hvert bygd et stort antall fartøyer til denne transporten rundt omkring på kys-

ten. Det måtte være båter som var forholdsvis lette å manøvrere med lite mannskap, og de måtte kunne laste og losse ved små enkle brygger. De største av denne typen fartøyer var "hardangerjaktene" og "galeasene". Hardangerjakter og galeaser var nokså like i skroget, men jaktene hadde bare en mast, mens galeasene hadde to, der den forreste (stormasta) var høyest. Lasteevnen kunne være opp til 100 tonn. Hardanger ble et senter for bygging av slike fartøylene.

Ut mot slutten av 1800-tallet ble det mer og mer konkurranse med dampbåter og motorfartøyer, og seilfartøylene tapte langsomt sin betydning. Selv om de fleste av dem fikk montert motor, og dermed ble mer fleksible, så var deres storhetstid over. Så

Fort. neste side

sent som i 1900 var det 3700 slike fartøyer i Norge, bemannet med 13000 sjømenn. Men det ble ikke bygd nye etter den tid.

Larviksjaktene

Lokalt i Larvik var det Skottebrygga, Larviks eldste bryggeanlegg; som var base for jaktetrafikken. Her hadde de gamle handelshusene sine sjøboder, her hadde Felleskjøpet sitt anlegg, Gram og Meyer hadde sitt lager av kull koks og cinders, hit kom råtabakken til alle Larviks tobakksfabrikker. Murstein, takstein og dreneringsrør ble losset her, og all brostein til Larvik kommune. Det var også base for en av byens reketrålere (Peder Tremann) og til og med all gytje til Laurvigs Bad ble hentet i Viksfjord og losset her. Ellers var det lasting og

lossing av mye forskjellig gods som jaktene var godt egnet for, særlig bulklast .

Så da THORVALD JENSEN ga seg med sjølivet i utenriksfarten, skaffet seg jakta Haringen og etablerte seg som fraktemann, gikk han inn i et yrke hvor behovet var stort, og som ga et godt utkomme. Han fikk gode kontrakter med Laurvigs Glassverk og med Forente Teglverker i Fredrikstad blant annet. Hans fire eldste sønner (han hadde seks) fikk opplæring om bord etter hvert som de vokste opp, og de tok også den nødvendige kystskippereksamen. De ble alle fraktemenn, og på det meste hadde familien fire jakter i sving samtidig. Det ble sagt at når alle jaktene lå inne samtidig kunne en gå tørrskodd over hele havna! Det var selvsagt en litt morsom overdrivelse, men

faktisk så dominerte Jensenfamiliens jakter fullstendig i Skottebrygga fra begynnelsen av 1900-tallet og helt fram til 1940. Etter 2. verdenskrig var det veldig lite igjen av jakteflåten, og trafikken døde bort .

Jaktene ble drevet som enkeltmannsforetak med eieren som kaptein, og minimalt med mannskap ellers. Oftest bare med en person i tillegg til skipperen, han fikk til gjengjeld tittel av ”størmann” (!). To mann var absolutt nødvendig, for det var fysisk umulig for en person å heise de store gaffelseilene. Også manøvrering for øvrig krevde gjerne to mann. Det var jo selvfølgelig nok å gjøre ellers også, med drift og vedlikehold. De deltok også litt i lastning og lossing, selv om det var basert på leid hjelp. Det samme gjaldt kjølhaling, noe som måtte gjøres en gang imellom.

Kostholdet om bord var meget enkelt, de ga seg ikke tid til noe skikkelig matstell. Det gikk mye i brød med margarin og sirup, og kaffe med vikingmelk. Ellers hengte de ut en dorg når de var i åpen sjø, og fikk en torsk eller sei til middag. Og noen makreller i sesongen. Det var i det hele tatt et liv i slit og nøysomhet, men det gjaldt jo for de fleste den gangen.

9. oktober 1898 om formiddagen forliste Harringen i Larviksfjorden like utenfor Revet. Den hadde en last av tomflasker fra Laurvig Glassverk om bord og var under buksering av dampskipet Laugen da den plutselig sprang lekk og sank på få minutter. Thorvald klarte seg ved å hoppe til sjøs. Så han reddet livet, men jakta var ikke assurert, så han led et stort tap. Thorvald var enkemann på dette tidspunktet og satt nå alene igjen med seks barn og uten inntekter. Med litt støtte fra familie og lokalmiljøet (bl.a. Glassverket, kompani Christiansen og Colin Archer) fikk han reist nok kapital til å kjøpe jakta PERLEN i Sverige, så på slutten av året var han i gang igjen.

Thorvalds eldste sønn Anton, var etablert som fraktemann allerede i 1912 med

galeasen NORDSTJERNEN. Han er også registrert som eier av to andre jakter i 1917, nemlig galeasen Haabet og jakta Ariel. Muligens drev han med litt kjøp og salg. Fra 1918 står han registrert som eier av galeasen ALPHA. Alpha var bygd i Larvik i 1862 og var den største av jaktene i familien. Det kan også virke som om det var den beste og mest solide. I hvert fall gikk den trofast i fraktfart helt til 1960 da den ble solgt til en fraktemann i Sandefjord. Anton døde i 1943, men enken drev virksomheten videre med broren Ludvik som skipper.

PERLEN var i Thorvalds eie helt fram til 1920, selv om han i mellomtiden hadde etablert seg med egen forretning med salg av murstein, takstein og dremsrør. Han hadde da fordel av å kunne frakte sine varer fra Fredrikstad på egen kjø!l

Sønnen Øivind kjøpte Perlen da han kom hjem i 1918 etter mange år i Florida. Han eide den fram til 1937 da den forliste. Og 1929 kjøpte han galeasen Nordstjernen og døpte den om til Ingrid 3. I perioden fra 1929 og fram til forliset i 1937 ble Perlen ført av broren Ludvik.

Laurits, den fjerde av ”fraktemannbrødrene”, (og tvillingbror til Ludvik) kjøpte jakten LAURA i 1920 og hadde den til den forliste i 1926. Så anskaffet han VIKS-FJORD som han seilte med til 1933, da den forliste ved Rakkebåene.

Forlisene

Seks av jaktene forliste under til dels dramatiske omstendigheter. Heldigvis uten tap av menneskeliv, selv om det var ganske nær på noen ganger. Hvis en skal spekulere litt i årsakene til forlisene er det tre faktorer som er framtrede:

- alle jaktene var gamle, minst 50 år
- alle var svært tungt lastet
- forlisene skjedde nesten alltid i krapp sjø

Fort. neste side

Slike fartøyer ble ikke bygd etter 1900, de var egentlig utkonkurrert av mer effektive transportmidler som jernbane og mer fleksible og raske motorfartøyer. (Derimot var neppe bilene noen konkurrent på denne tida. De var for små med beskjeden lastevne, og veiene var alt for dårlige.) Det er

vel grunn til å tro at treskuter mellom 50 og 100 år ikke var i den beste stand, selv om de var godt vedlikeholdt.

Lønnsomheten for disse jaktene var nok ikke så god som ønskelig, særlig ikke i 30-åra da det var generelt dårlige tider, og ikke lett å få frakter. Så det var nok om å gjøre å

Jakten "Viksfjord" under seil med stor dekkslast. Eier Laurits Jensen.

Oversikt over familiens fartøyer

Navn	eier	fra	til	merknad
Harringen	Thorvald	1888	1898	forlist
Perlen	Thorvald	1898	1918	solgt
Perlen	Øyvind	1918	1937	forlist
Ingrid 3	Øyvind	1929	1939	forlist
Laura	Laurits	1920	1926	forlist
Viksfjord	Laurits	1927	1933	forlist
Alfa	Anton	1917	1960	solgt

spare der en kunne. Derfor brukte de ofte å seile hvis det var laglig vind for å spare på oljen. Men viktigst for å bedre lønnsomheten var nok det at de systematisk overlaster båtene. For eksempel ble Ingrid 3 ofte lastet ned helt til sjøen sto litt inn på dekket. Og det er dokumentert at Perlen ved en anledning hadde en last på 50 tonn poteter, selv om den var registrert til 30 tonn. Dette var helt klart farlig gambling, men det gikk jo bra i maksvær.

Både for LAURA, VIKSFJORD og INGRID 3 skjedde forliset ved at de var dypt lastet og plutselig kom opp i hardt vær og krapp sjø. Laurits forteller i et intervju med avisen om forliset av VIKSFJORD: ”–Klokken var vel 8 da vi gikk fra Lange-sund, og det var stille og pent vær. Utenfor Nevlunghavn ble det krapp sjø, og for ikke å risikere noe, tenkte jeg på å gå inn til Stavern for å ”ligge været over”, men jeg kom dessverre ikke så langt. Som alminnelig var jakten dypt lastet og sjøen slo stadig over. Den ble vanskelig å styre, la seg tvers av været og før vi visste ordet av det begynte den å ta inn vann. Vi var da like utenfor Rakkebaene og på dypt vann. Båten var i meget god stand, men den krappe sjø må ha slått i stykker ett eller annet.

Klokken var omkring halv elleve da den sank.”

At tre av forlisene fant sted utenfor Fuglehuk kan ved første øyekast se litt rart ut. Det er imidlertid ganske logisk. Jaktene hadde jo all frakt av tegl til Thorvalds forretning, og ruten fra Fredrikstad til Larvik med murstein gikk fra Fredrikstad rett over Oslofjorden forbi Fuglehuk og inn i Vren-gensundet, og akkurat utenfor Fuglehuk kan det ofte bli krapp sjø på grunn av topografien og bunnforholdene.

Det kan også virke rart at jaktene ikke var assurert. Forklaringen er sikkert at de syntes det var for dyrt. I tillegg var de nok klar over at de sannsynligvis ikke ville få

erstatning uansett siden de ofte lastet jaktene langt over det de var sertifisert for. I det hele tatt var de vant til å ta sjanser, og de gikk til sjøs mange ganger i uforsvarlig dårlig vær. Særlig Øivind var kjent for å være veldig dristig.

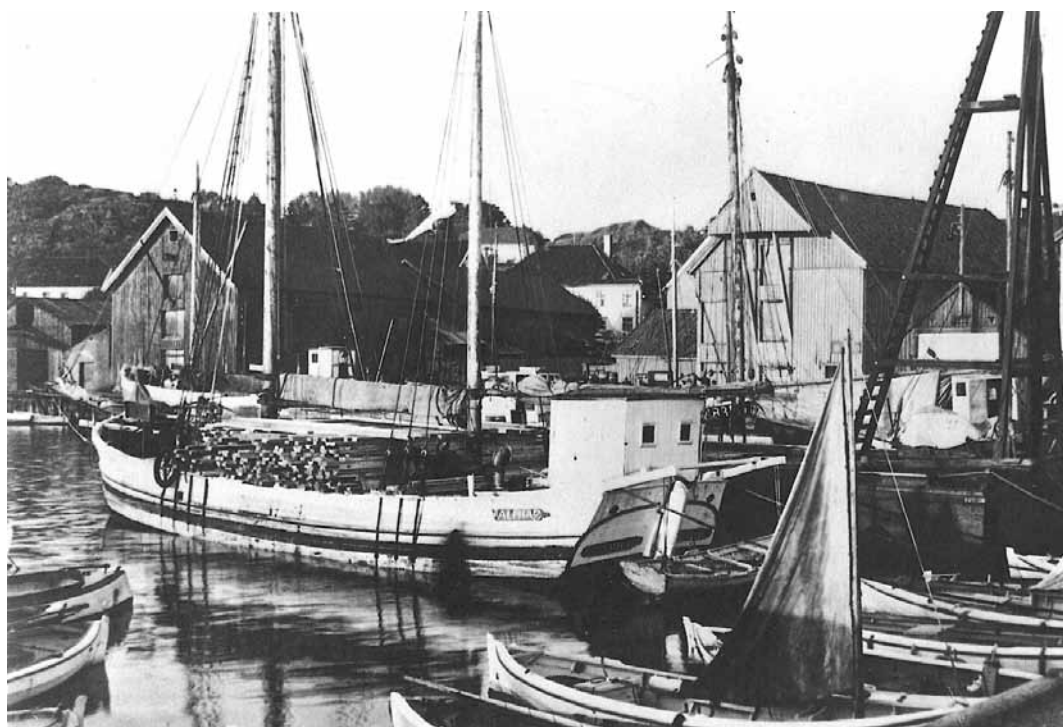
Skottebrygga

Skottebrygga er Larviks eldste havneanlegg. Den mistet etter hvert sin betydning etter at dampskip og motorfartøyer tok over sjøtransporten. Så i tida opp til 2. Verdenskrig var det foruten jaktene og en reketråler bare sjekter som holdt til her. Og det var jaktene som ga stedet karakter og atmosfære. Særlig galeasene hadde jo litt sus av ”forna da’r” og seilskutetid i seg.

Ingrid 3 hadde sortmalt skrog, rett baug og det akterspeilet som er typisk for Hardangerjakter og galeaser. I daviter akterut hang lett båten. I et gråmalt styrehus helt akterut på dekket var ratt og kompass, draft og nødraketter osv. plassert. Her var også nedgang til motorrommet og kahytta. Kahytta hadde skylight og var utstyrt med to køyer, bord benker og bysse (kokeovn). Mesanmasta sto like foran styrehuset og bommen lå over styrehustaket. Mellom mastene lå lasteluka, og innved stormasta sto en bensindrevet vinsj. Foran stormasta sto pumpa, og så var det nedgang til en lugar med fire køyer. Foran der var ankerspillet og kjettingkasse. Kjettingen løp gjennom kjettingklyset, og to stokkankere hang på skutesida.

Seilføringa bestod av storseil, mesan, fokk og klyver. Ca 1,5 meter over skanseledningen i vantene til stormasta, satt en hylle hvor lanternene (parafinlamper) var plassert. Det var ingen form for elektrisitet ombord. På innsida av skanseledningen var naglebrettet med koffernaglene.

Den lille glødehodemotoren var nok det viktigste framkomstmiddelet, og særlig inn og ut av havner og i trange farvann var den helt nødvendig å ha. Men var det god bøl i

Alpha i Skottebrygga ca 1930. Eier Anton Jensen.

åpen sjø ble seilene heist. Da tok galeasene seg flott ut. Men også når de lå i havn var de store jaktene interessante å se, særlig for båtinteresserte.

Etter krigen gikk det raskt tilbake med Skottebrygga. I forbindelse med ombygging av Vestfoldbanen til bredt spor og elektrisk drift, ble tre av de karakteristiske bygninger i denne delen av Storgata revet: Smithegården, Pikeskolen og Tordenskjoldgården. Storgata ble stengt ned fra Munken og den nedre delen fikk navnet Kirkestredet. Felleskjøpets anlegg ble flyttet, grossererne forsvant og Falchs tobakksfabrikk ble nedlagt. De karakteristiske sjøbodene ble revet og det samme ble to store bygninger etter Archers båtbyggeri (på Tollerodden rett ved) Og det ble bygd vei over strendene bort til østre brygge. Hele Skottebrygga ble nå til småbåthavn.

Maritime ord og uttrykk

Anker. På jaktene var stokkankeket det mest vanlige. Dette var smidd. På eldre ankere var stokken av tre, etter ca. 1850 var den av jern.

- **Ankerklyss.** Rør av jern som løper fra dekket helt forut og ut gjennom hver side. I dette løper ankerkjettingen.

- **Ballast.** Stein, sand eller annet tungt materiale som ble stuet i fartøyet når det ikke hadde last inne.

- **Barm.** Seilets hjørne kalles for barm. En fukk har følgende tre barmer.

- **Dørhale.** Stramme tau eller kjetting, hale "tott".

- **Eselhode.** Dobbelt ring av jern eller tre som holder to rundholter sammen.

Skonnerten "Essie" fra Strømstad var mye å se i Skottebrygga på 50 tallet. Skippern hadde kjærreste på Torstrand.

- *Hekkbjelker*. Bjelkepar som stikker ut over hekken på jakt eller galeas fartøyer med ankerspill.

- *Kryssholt*. Treklamp for fastgjøring av løpende rigg eller fortøyninger.

- *Jomfru*. Dreiet tresklve av hardved med tre hull i.

Gjensyn med stoff fra tidligere blader...

Jakter og fraktemenn i Larvik for 60 år siden, forts. fra nr 1/10

og dra den lange pumpestanga var en rutinejobb for en guttunge. Da måtte vi telle slag så skipperen kunne vurdere hvor mye de lakk. Lakk de for mye, så hendte det de "mauret" litt. Det foregikk ved at man hadde sagflis i en sekk eller pøs og tømte flisen under båten. Da fløt flisen inn i sprekker i skroget og tettet". Øivind kunne ikke huske det, men av rutineoppgavene Øivind husker, var det å drive dekket. De brukte tjæret hampgarn og bek. "Ble det varmt om sommeren", fortelle Colin, "la de ofte våte striesekker utover dekket".

Skipsreder Jensen

Jakteskipperne oppfattet ikke seg selv som skipsredere og i henhold til Gøthesen ("Norskekystens fraktemenn"), var de ikke for riktige sjøfolk å regne heller, men Øivind husker en gang de fikk en telefon fra Melsom og Melsom i 50-årene. De spurte etter skipsreder Jensen. Øivind svarte at det var junior de snakket med. "Ja, de lurte på om vi kunne anbefale en kar som skulle ha vært ansatt i vårt rederi. Et øyeblikk så skal jeg undersøke nærmere", svarte Øivind for faren satt i samme rommet. "Far kunne ikke huske noen med det navnet", forteller Øivind videre, "men han sa jeg skulle gi ham vår beste anbefaling. For som far sa, det ville jo være synd hvis mannen ikke hadde fått jobben"!

De siste seilskipene

Nei, jakteskipperne var hverken rikmenn eller sjømenn. De var fraktemenn på samme måte som dagens lastebileiere hvis vi skal trekke en parallell til vår tid. Men konkurransen på kystfraktemarkedet ble stadig hardere. Jaktene var langsomme og krevde flere omlastinger. Etter hvert som jaktene sank, var deres tid også ute. De ble ikke erstattet. "Alpha", den siste av Jensenjaktene, sank ikke, men ble solgt. "På tampen kom det også til en større frakteskip i Skotta som het "Essie" og gikk noen år og en svensk frakteskip som het "Victoria", tror jeg, du får ringe Leif, broren min. Han husker de guttane der", fastslår Øivind.

En dag var den også vekk. Tid var penger. Gradvis tok jernbane og bil over godstrafikken mellom kystbyene. Med jaktene forsvant de siste rester av seilskutetiden. En spennende epoke i norsk historie måtte vike plass for vår tid.

Noen tilleggsopplysninger til artikkelen i medlemsbladet nr. 2 1995

I følge far, Aksel Herre, som var med Haldor Hansen og fisket i 11 år på avbildede skøyte. Skøyta tilhører Haldor Hansen (kalt Ulltråden), bosatt i Kirkegt. på Langestrand. Båten heter "Klara", V2L og var bygd i Risør i 1918.

Fortsatt i følge far hadde Peder Larsen (kalt Tremann) også slik skøyte, men den hadde annerledes rør og hadde i ordentlig styrehus. Den var bygd i Stavem omtrent på samme tid.

Hilsen fra Solveig Herre

Vi takker Aksel og Solveig Herre for opplysningene.

Red.

Larvik Havn KF

LARVIKHAVN

www.larvik.havn.no

Tlf.: 33 16 57 50 - Fax: 33 16 57 59

Styret i Frithjofs Venner

Leder:

Linda Nilsen Augland,
33 11 08 46/92053 061
E.post: linda@augland.net

Nestleder:

Frode Walderhaug
33 12 72 82/90 60 19 81
E-post: frode.walderhaug@c2i.net

Kasserer:

kasserer: Hans Petter Skontorp
33182845/ 97977977
E-post: hans.petter.skontorp@ev-offshore.no

Sekretær:

Sekretær: Ronald Nilsen,
33 18 68 05/ 948 91 364
E-post:

Styremedlemmer:

Bjørn Molvig
Fredrik Lange-Nielsen

Vara medlemmer:

Vigdis Mette Amlie
Per Kristian Eidspjeld
Dag Ottar Vold

Valgkomité:

Bjørn Hellner
Brit Lehne

PR-komité:

Vigdis Mette Amlie
Brit Lehne

Vårpuss/ dugnad:

Fredrik Lange-Nielsen/Erling Augland

Seilingsansvarlig:

Erling Augland
33 11 08 46/90 79 27 20
E-post: erling@augland.net

Driftssjef:

Materiell/rekvisittansvarlig:

Vigdis Mette Amlie

Medlemsbladet:

Fredrik Lange-Nielsen
33 12 57 05/90 56 79 56
E-post:
fredrik.lange-nielsen@bufetat.no
Brit Lehne
E-post:
brilehne@online.no
Vigdis Mette Amlie
33 13 00 16/98 04 41 05
E-post:
vigdis-amlie@hotmail.com

Styret i Stiftelsen Losskøyta Frithjof II

Leder, Einar A. Andersen, Frithjofs Venner
Erling Augland, Frithjofs Venner
Bjørn Hellner, Kystlaget Fredriksvern
Bjørn Terje Løwer,
Larvik Sjøfartsmuseum
Per Kristian Eidspjeld,
Larvik Sjøfartsmuseum
Egil Jahre, Vestfold Fylkesmuseum

Norconsult

Rådgivende ingeniører

Losskøyta Frithjof II eies av en stiftelse som står ansvarlig for drift, vedlikehold og restaurering. Skøytas venneforening - Frithjofs Venner - har som oppgave å støtte opp om Stiftelsens arbeid og å skape et levende miljø rundt båten.

Bli med du også! Støtt opp om bevaringen av Frithjof II. Bli medlem i "Frithjofs Venner". Det koster lite, men er til stor hjelp for oss, og du får selv mye igjen for medlemskapet. Det forplikter ikke til dugnad eller annen form for innsats, men har du lyst til å arbeide aktivt med bevaring av Frithjof II, er du hjertelig velkommen.

Aktiv eller ikke, så vil du få tilsendt vårt medlemsblad "Frithjof II". Bladet speiler aktivitetene i foreningen og inneholder ellers artikler med historisk tilsnitt knyttet til Frithjof og kystkulturen. Her får du også tilbud om gratis medlemsturer med Frithjof II, og invitasjoner til fester og forskjellige arrangementer. Medlemskapet gir deg bedre muligheter til å bli kjent med skøytas historie. Samtidig er du med på å sikre at Frithjof blir bevart for framtiden, og får seile i sitt opprinnelige farvann.

Velkommen blant Frithjofs Venner:

Ja, jeg/vi ønsker medlemskap

Navn:	Sendes til:
Adresse:	Frithjofs Venner
Poststed:	Postboks 134
	Sentrum
Telefon:	3251 Larvik

- Enkelt medlemskap (kr 200,- pr. år)
- Familiemedlemskap (kr 350,- pr. år)
- Pensjonister (kr 100,- pr. år)
- Livstidsmedlemsskap kr 4.000,-
- Aktiv Passiv

Hvis du vil slippe å klippe i bladet, kan du kopiere eller skrive av talongen.

Bli en "FRITHJOF VENNER"!